

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

246929

บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับขงษระอเล็กทรอเนกด์ตามอนุตัญญาบาเขต

จุฑาทิพย์ ตันลุ่มชัย

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปีการศึกษา 2552

b00951525

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

246929

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามอนุสัญญาบาเซล

จุฑาทิพย์ ตันสุขชัย

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

LEGAL PROBLEMS PERTAINING TO E-WASTE PURSUANT TO
THE BASEL CONVENTION

JUTATIP TUNSUKCHAI

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

2009

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามอนุสัญญาบาเซล

ชื่อผู้เขียน นางสาวจุฑาทิพย์ ตันสุขชัย

คณะ นิติศาสตร์

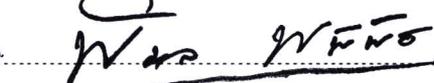
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์สุขสมัย สุทธิบดี

ประธานกรรมการ

ดร.ฐนนครศักดิ์ บวรนนทกุล

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโท

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมล พุทธิพิช)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุขสมัย สุทธิบดี)

กรรมการ

(ดร.ฐนนครศักดิ์ บวรนนทกุล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิทิต)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์วินัย ลำเลิศ)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์
ตามอนุสัญญาบาเซล

ชื่อผู้เขียน   นางสาวจุฑาทิพย์ ดันสุขชัย

ชื่อปริญญา   นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปีการศึกษา   2552

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์สุขสมัย สุทธิบัติ   ประธานกรรมการ
2. ดร. ชูฉัตรศักดิ์ บวรนนท์กุล

246329

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามอนุสัญญาบาเซล ว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด ตลอดจนแสวงหาแนวทางเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไข ปรับปรุงแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อสอดคล้องกับการดำเนินการตามอนุสัญญาบาเซลและความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาบาเซล แต่ยังไม่มีการออกกฎหมายภายในว่าด้วยขยะอิเล็กทรอนิกส์ (แม้ว่าจะมีมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในการดำเนินการเฉพาะหน้าบางส่วน) จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการกับขยะอิเล็กทรอนิกส์และปฏิบัติตามพันธะตามอนุสัญญาบาเซล รวมทั้งแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า มาตรการต่าง ๆ ตามอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัดยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์คือ

1. ปัญหาความหมายหรือนิยาม (Definitions) ของขยะอิเล็กทรอนิกส์ แม้ในอนุสัญญาบาเซลในภาคผนวกที่ 4 มีการกำหนดประเภทของขยะอิเล็กทรอนิกส์รวมอยู่ด้วย แต่จากการที่ประเทศต่าง ๆ ยังไม่ได้มีการกำหนดประเภทของขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้ชัดเจน และยังไม่ได้มีการออกกฎหมายภายใน (National Laws) ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ส่งผลให้การขนส่งขยะอิเล็กทรอนิกส์บางรายการไม่ต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาบาเซล ผู้ประกอบการบางรายจึงหันมาใช้วิธีการเก็บรวบรวมและลักลอบนำขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกไปทิ้งยังประเทศด้อยพัฒนา

2. ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากการที่ในอนุสัญญาบาเซลนั้นมีผลใช้บังคับกับเฉพาะประเทศภาคีสมาชิก และยิ่งในข้อแก้ไขสัญญา (Basel Ban Amendment) ห้ามประเทศ OECD ส่งของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลไปยังประเทศด้อยพัฒนา ข้อกำหนดตามหลักกฎหมายดังกล่าวก่อให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย โดยประเทศที่ไม่ใช่ประเทศ OECD จึงสามารถที่จะส่งของเสียอันตรายในลักษณะที่เป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ไปยังประเทศนอกเครือข่ายได้

3. ปัญหาเกี่ยวกับช่องว่างทางกฎหมายของการเป็นวัตถุพิษและสินค้านำมือสองของอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ประกอบการบางรายใช้วิธีการเก็บรวบรวมเครื่องใช้ไฟฟ้าที่กำลังจะหมดอายุนำออกไปประเทศด้อยพัฒนา โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ในรูปของสินค้านำมือสองซึ่งจะเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ต่อไปในประเทศผู้รับ

4. ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติทางกฎหมายว่าด้วยขยะ โดยการอาศัยเงื่อนไขการหมดอายุของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (End-of-Life of Electronic Materials) เนื่องจากผู้ประกอบการใช้ความแตกต่างในเรื่องของการหมดอายุ เป็นแนวทางในการเลี่ยงการเป็นขยะอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล โดยกำหนดการหมดอายุของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และขนส่งไปขายในประเทศอื่นก่อนหมดอายุ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ได้แก่ ให้มีการกำหนดประเภทของขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้ชัดเจนและแจ้งให้สำนักงานเลขาธิการบาเซลทราบ ใช้มาตรการทางกฎหมายด้านการจดทะเบียน ด้านฉลากระบุกำหนดอายุการใช้งานของอุปกรณ์ไฟฟ้าในประเภทต่าง ๆ ควบคู่การใช้มาตรการอื่น ๆ เช่น มาตรการทางภาษี หรือมาตรการทางเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ

ศึกษาปัญหาทางกฎหมายและอุปสรรคการดำเนินการของประเทศต่าง ๆ ในการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ ให้ภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

ABSTRACT

Thesis Title   Legal Problems Pertaining to e-waste Pursuant to
the Basel Convention

Student's Name   Miss Jutatip Tunsukchai

Degree Sought   Master of Laws

Academic Year   2009

Advisory Committee

1. Assoc. Prof. Suksamai Suthibodhi   Chairperson
2. Dr. Tanansak Borwornnuntakul

246329

This thesis investigates legal problems attendant upon e-waste by reference to the provisions, measures, dictates, and stipulations of the Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal (Basel Convention) of 1989. Considered additionally are measures regulating e-waste in the light of guidelines proposed by the researcher to the end of the Kingdom of Thailand (Thailand) becoming in full conformity to the requirements of the Basel Convention.

The Basel Convention entered into force in 1992. Thailand ratified the Convention in 1997 and has enforced its measures since 1998. Nonetheless, no national laws have been promulgated regulating e-wastes, although there are other environmental measures on the books that can be analogously applied under emergency or otherwise urgent conditions. It is therefore

necessary to analyze pertinent domestic legal measures in the light of possible or putative extrapolation to the management of e-wastes. The extension of such measures would ensure compliance with the Basel Convention, as well as affording viable solutions to problems attendant upon e-waste in Thailand.

The researcher has found that there have been problems in and obstacles to the enforcement of the requirements of the Basel Convention in Thailand.

In this connection, findings are therefore presented as follows:

1. It is first necessary to address the meaning or definition of the term "e-waste." Although in Appendix 4 of the Basel Convention there is found a list of various types of e-wastes, it yet remains the case that in the jurisdictions of many individual countries there has been a failure to list or designate perspicaciously and unequivocally the types of e-waste that should be regulated. This untoward state of affairs has led to a paucity of national laws in this area of concern. The upshot is that there are still transports of e-waste, transports which are actually incompatible with the dictates of the Basel Convention. Accordingly, some unscrupulous entrepreneurs surreptitiously circumvent the Basel Convention and collect e-wastes and thereupon smuggle them into underdeveloped countries for disposal.

2. Consequently, it is necessary to address problems attendant upon legally enforcing the measures, dictates, and stipulations of the Basel

Convention. The Basel Convention can be enforced only in regard to countries which are parties to the Convention.

Furthermore, the Basel Ban Amendment to the Basel Convention was adopted in 1995. This Amendment expressly forbids members of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) to allow shipping of hazardous wastes to underdeveloped countries pursuant to the requirements of the Basel Convention. However, there is a legal loophole in this instance, inasmuch as nations that are not OECD members are not expressly forbidden to ship e-waste to other non-member nations.

3. There are additional legal loopholes in respect to raw materials and second-hand products or materials, notably electrical and electronic equipment. Some entrepreneurs collect electrical equipment nearing expiry date and ship these items to underdeveloped countries under the guise of being second-hand products, whereas in actuality they become e-waste items in recipient countries.

4. There are other legal problems stemming from the problem of e-waste. Thus, there are differences in the criteria used to determine the end-of-life limits of electronic equipment. These differences have been exploited by entrepreneurs so as to evade the hazardous waste requirements of the Basel Convention. Items of electronic equipment nearing the specified end-of-life deadline, but which have not quite crossed the line, are accordingly shipped to other countries for re-sale just prior to the actual date of expiry. On the

basis of this investigation, the researcher would accordingly like to offer the following recommendations:

Different types of e-waste should be clearly and distinctly distinguished. The Basel Convention Office of the Secretariat should thereupon be informed in respect to such determinations.

Moreover, legal measures containing specific and unambiguous statements of allowable periods of use should be adopted and extrapolated to the registration of e-products. Additional measures should be adopted in respect to tax laws or other economic measures applicable to the control and regulation of e-waste.

Legal problems in and obstacles to the enforcement of legal measures applicable to the management of e-waste in other jurisdictions should be closely studied.

It is also important for individual communities and the general public to become aware of the hazards of and the need to control e-waste through the use of apposite public relations techniques.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุขสมัย สุทธิบัติ และ ดร. จุฬนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล ที่กรุณาได้รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และได้ให้คำปรึกษาชี้แนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขข้อผิดพลาดให้แก่ผู้เขียนมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิฑิต และรองศาสตราจารย์ วินัย ลำเลิศ ที่กรุณาให้คำแนะนำและเสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่เป็นกำลังใจในการศึกษาครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทุกท่านที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการศึกษาให้กับผู้เขียน และเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจและเป็นแรงผลักดันให้ผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความเมตตา สนับสนุน และเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนให้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอรำลึกไว้ด้วยความกตัญญูตเวที หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ยังมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใดแล้ว ผู้เขียนกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

จุฑาทิพย์ ตันสุขชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(11)
สารบัญตาราง	(15)
สารบัญภาพประกอบ.....	(16)
บทที่	
1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	12
3. สมมติฐานการวิจัย	12
4. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	13
5. วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย.....	13
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์.....	15
1. ความหมายและประเภทของขยะเทคโนโลยี	16
2. การบริหารจัดการและการกำจัดขยะเทคโนโลยี.....	22
3. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการดำเนินการอุปกรณ์ไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์.....	29
3.1 หลักความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Doctrine of Product Liability).....	29
3.2 หลักความร่วมมือการเป็นหุ้นส่วน (Doctrine of Collaboration or Partnership)	31

บทที่	หน้า
3.3 หลักพันธะหน้าที่ในการคืนขยะอิเล็กทรอนิกส์ (Take-back WEEE Obligation Approach).....	36
3.4 มาตรการอื่น ๆ	40
3 กฎหมายว่าด้วยขยะอิเล็กทรอนิกส์.....	57
1. กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับขยะอิเล็กทรอนิกส์.....	58
1.1 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	58
1.2 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535	71
1.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	72
1.4 พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522.....	74
1.5 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และ พ.ศ. 2534.....	77
1.6 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2535	84
2. กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยขยะอิเล็กทรอนิกส์.....	85
2.1 อนุสัญญาว่าด้วยการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดนและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous and Their Disposal).....	85
2.2 ข้อแก้ไขอนุสัญญา (Ban Amendment)	103
2.3 พิธีสารบาเซล (Basel Protocol).....	108
2.4 กฎหมายเฉพาะ	117
3. กฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่าง ๆ	133
3.1 อังกฤษ.....	133
3.2 สหรัฐอเมริกา.....	134
3.3 สวิตเซอร์แลนด์.....	152
3.4 ญี่ปุ่น	153

บทที่	หน้า
3.5 แคนาดา	157
3.6 สเปน	158
4 วิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์	162
1. ปัญหาความหมายหรือนิยาม (Definitions) ขยะอิเล็กทรอนิกส์	162
2. ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย	177
3. ปัญหาเกี่ยวกับการเป็นวัตถุดิบและสินค้ามือสอง	183
4. ปัญหาเกี่ยวกับการหมดอายุ (End-of-life Materials)	194
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	201
1. บทสรุป.....	201
2. ข้อเสนอแนะ.....	211
บรรณานุกรม	217
ประวัติผู้เขียน	226

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การจำแนกประเภทสินค้า EU Directive on WEEE	24
2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในข่าย WEEE และเป้าหมายขั้นต่ำของสัดส่วน การปรับสภาพ.....	125

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบการดำเนินการตามอนุสัญญาบาเซล.....	89